

Neke specifičnosti postupka pred Međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju

Robert Sepi

Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju (u daljem tekstu: Haški tribunal) osnovan je Rezolucijom 827 Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija, donetom u maju 1993. godine. Od trenutka svog osnivanja, Haški tribunal je predmet rasprava kako stručne, tako i šire javnosti. Iako njegovo osnivanje i pravila postupka obiluju brojnim specifičnostima, pažnja javnosti usmerena je uglavnom na razmenu argumenata *pro* i *contra* Haškog tribunala, kako nekada tako i danas. U senci te rasprave ostala su razmatranja nekih osobenosti, koje su, iako procesne po svom karakteru, od suštinskog značaja za njegov rad. Budući da je članak neadekvatna forma za prikazivanje svih specifičnosti, ovo je pokušaj da se istaknu samo neke – one koje mogu biti interesantne kako sa aspekta struke, tako i sa aspekta domaće javnosti.

Prva karakteristika proističe iz činjenice da je Haški tribunal nastao zajedničkim delovanjem pravne nauke i prakse i međunarodne diplomatije, koja ne mari previše za pravničke finese. Tako je u članu 1. Statuta Haškog tribunala, koji uopšteno reguliše nadležnost, propisano da je njegov isključivi zadatak da krivično goni osobe odgovorne za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na teritoriji bivše Jugoslavije od 1. januara 1991. godine. Navedena formulacija je višestruko karakteristična, te je u daljim odredbama Statuta izvršeno njeno preciziranje. U tu svrhu, u članu 11. Statuta, koji reguliše organizaciju Haškog tribunala, propisano je da njegove sastavne delove, između ostalih, čine sudska veća i tužilac, dok član 16. predviđa da je tužilac, kao nezavisno a posebno telo Haškog tribunala, odgovoran za sprovođenje istražnih radnji i

krivično gonjenje, što je u skladu sa shvatanjima domaće pravne teorije i sudske prakse. Uprkos tome što, pri uopštenom formulisanju nadležnosti, propisuje da se krivično gone lica odgovorna za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava, za razliku od nacionalnog prava, koje propisuje da se u krivičnom postupku utvrđuje krivična odgovornost optuženih, Statut u članu 21. sadrži pretpostavku nevinosti optuženog – pretpostavku koja svoju primenu nalazi u nacionalnom pravu. Inače, od trenutka svog donošenja Statut je do sada pet puta menjan i dopunjavan putem rezolucija.

Sledeća specifičnost sastoji se u tome što se postupak pred Haškim tribunalom može oceniti kao mešovit na više načina. Prvo, on se oslanja kako na tradiciju kontinentalnog tako i na tekovine anglosaksonskog pravnog sistema. Pored toga, ovaj postupak predstavlja kombinaciju akuzatorskog i inkvizitorskog krivičnog postupka.

Treću karakteristiku predstavlja dokazni postupak. Za razliku od nacionalnih zakonodavstava koja pitanje utvrđivanja pravilnog i potpunog činjeničnog stanja rešavaju zakonima o krivičnom postupku, pitanje dokaznog postupka pred Haškim tribunalom je rešeno na taj način što član 15. Statuta predviđa da će same sudije usvojiti Pravilnik o postupku, dokazima i evidenciji. Praksa je pokazala da navedena formulacija predstavlja mogućnost da se na relativno fleksibilan i brz način menjaju i dopunjuju pravila dokaznog postupka. U prilog tome govori i činjenica što je navedeni Pravilnik do sada amandmanima menjan i dopunjavan 35 puta.

Postupak pred Haškim tribunalom ne poznaje istragu u onom smislu kako je

propisuje i shvata nacionalno pravo, s obzirom na to da u njenom sprovođenju ne postoji ustanova istražnog sudije. Za razliku od nacionalnog zakonodavstva, Pravilnik propisuje da je sprovođenje istrage nadležnost tužioca, kome su dužni da pomognu svi, kako državni organi tako i međunarodne organizacije i njihovi organi. Sledstveno tome, po završetku istrage tužilac sastavlja optužnicu koja, da bi postala zvaničan dokument kojim otpočinje sudski postupak, mora biti potvrđena od strane suda.

Statut i Pravilnik poznaju dve vrste sudija – stalne sudije i sudije *ad litem*. Iako se i jedni i drugi nazivaju sudije, razlike među njima postoje. Prvu nalazimo već kod mogućnosti njihovog reizbora jer, za razliku od stalnih, sudije *ad litem* ne mogu biti ponovo birani po isteku mandata. Načelno, sudije *ad litem* mogu učestvovati u vođenju jednog ili više postupaka, ali u periodu od

najviše tri godine. Za to vreme oni imaju neka od prava i ovlašćenja koja pripadaju stalnim sudijama i neke obaveze koje terete stalne sudije. Svako sudsko veće predstavlja kombinaciju stalnih sudija i sudija *ad litem*.

Karakteristiku ovog postupka predstavlja i izricanje kazni osuđenim licima. Naime, Statut u članu 24. propisuje da je, što se tiče vrsta kazni, Haški tribunal ograničen samo na jednu – kaznu zatvora. Pritom, minimum te kazne nije propisan, dok kao njen maksimum Haški tribunal može izreći doživotnu kaznu zatvora. Isti član propisuje da će Haški tribunal pri odmeravanju kazne uzeti u obzir sve olakšavajuće i otežavajuće okolnosti, a naročito praksu izricanja kazne zatvora u sudovima na teritoriji bivše Jugoslavije. Pod sudskom praksom izricanja kazne zatvora Statut podrazumeva kazne koje su u svojim presudama izricali sudovi svih republika članica SFRJ za sve vrste krivičnih dela.

O AUTORU

Robert Sepi, istraživač-saradnik, Institutu za uporedno pravo Beograd. Poslediplomac na Katedri za krivično pravo na Pravnom fakultetu u Beogradu. Objavio više naučnih i stručnih radova iz oblasti prava.

E-mail: rsepi@icl.org.yu

